

מניפסט לחופש הימים – תפיסת המשט

הבסיס המשפטי, האתי והפוליטי של הזכות לא להסיט את המבט

אל מי הוא פונה

אל ממשלות מדינות הדגל של הספינות שנתפסו ואל כל המדינות החתומות על אמנת חוק הים. אל המוסדות האירופיים, שמצאו את קולם רק כשלקורבנות היו דרכונים אירופיים. אל מי שמאמין שסולידריות אזרחית היא זכות ולא פשע. ואל מי שחושב שאפשר לדון בתבונה הפוליטית של משימה: זה לגיטימי – אבל תבונה פוליטית אינה קטגוריה משפטית, והים החופשי מגן גם על מי שעוסק בפוליטיקה.

מניפסט זה הוא החמישי בסדרה. ארבעת הראשונים עוסקים בהתנהלות מדינת ישראל בעזה ובלבנון, הפדרציה הרוסית באוקראינה, האחראים והשותפים לרצח העם בסודאן, וארצות הברית של אמריקה בוונצואלה. כולם מיישמים את אותה מסגרת משפטית על מפרים שונים. מסמך זה מיישם אותה על אירוע המסכם את כולם: מה קורה כשמדינה מתייחסת למשפט הבינלאומי כאל מכשול, ולאזרחים המסתמכים עליו כאל אויבים. המניפסטים האחרים ב-iwillnotlookaway.org.

I. הקדמה

בין 1 ל-3 באוקטובר 2025 יירטה חיל הים הישראלי במים בינלאומיים את כל כלי השיט של משט Global Sumud – יותר מארבעים סירות אזרחיות שיצאו מנמלים אירופיים וצפון-אפריקאיים עם משתתפים מ-44 מדינות ומטען סיוע הומניטרי לעזה. בין 28 ל-30 באפריל ו-18 ו-19 במאי 2026 חזר המבצע בקנה מידה גדול יותר: 54 כלי שיט, כ-430 בני אדם, שוב הושתלטו עליהם במים בינלאומיים – הגל הראשון מול קפריסין, הספינה האחרונה במרחק 118 מיילים ימיים מהחוף.

איש מהאנשים האלה לא ביצע עבירה. לא לפי המשפט הבינלאומי, המכיר בלב ים בסמכות השיפוט הבלעדית של מדינת הדגל. לא לפי מערכות המשפט הלאומיות של ארצות מוצאם. אפילו לא לפי הדין הישראלי – שאינו חל במים בינלאומיים. הם הובילו סיוע מוצהר, בנתיבים מוצהרים, בזוויות מוצהרות.

חיילים השתלטו על ספינותיהם, הם הובאו בכוח לנמל ישראלי, ושם הואשמו בכניסה בלתי חוקית לישראל.

II. פרדוקס אשדוד

כדאי לקבע נקודה זו, כי בה מתרכז הכול: אנשים שלא רצו להיכנס לישראל, שהפליגו למקום אחר, הובאו לישראל בניגוד לרצונם בידי חיילים ישראלים — והואשמו בכניסה. החוטף המתלונן על הנחטף בגין הסגת גבול. זו אינה הגזמה רטורית: זהו הסיווג המשפטי הרשמי ששימש לעצירתם.

אחר כך באה הכליאה: כלא קציעות שמור-המרבי במדבר הנגב, שנבנה לעצורי טרור. שמונים ושבעה בני אדם בשביתת רעב. עדויות עקביות — כעת בתיקי פרקליטות רומא — על אגרופים, בעיטות, התעללות פיזית ונפשית, מניעת שינה, מים ותרופות.

ואז הסצנה שהקיפה את העולם: השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר מגיע לנמל אשדוד, מכריח את הפעילים לכרוע ברך אזוקים בידיים מאחורי הגב, ומפרסם את הסרטון בערוצי הרשת שלו תוך לעג להם. לא חריגה של חייל: שר מכהן ההופך כליאה למופע השפלה. נשיא הרפובליקה האיטלקית כינה זאת מעשה ב«רמה הנמוכה ביותר», שנעשה ל«אנשים שנעצרו באופן בלתי חוקי במים בינלאומיים». ב-8 ביוני 2026 רשמה פרקליטות רומא את בן גביר במרשם החשודים בעבירות עינויים וחטיפה: זהו ההליך השני של ערכאה אירופית רגילה נגדו.

פרט אחד מודד את חומרת הסצנה באשדוד: אפילו ראש הממשלה נתניהו ושר החוץ סער התנערו מהסרטון של עמיתם. כשהשפלת אסירים מביכה אפילו את הממשלה שאפשרה אותה, אין מדובר עוד בדעות: מדובר בעובדה שאיש, בשום קו רחב, אינו יכול להגן עליה.

התקדים ההיסטורי מעיק על הכול: ב-2010 ההשתלטות על מאווי מרמרה גבתה את חייהם של עשרה אזרחים. ועדת החקירה של מועצת זכויות האדם של האו"ם הסיקה שהמצור היה בלתי חוקי והשימוש בכוח בלתי מוצדק. חמש עשרה שנה לאחר מכן, השיטה לא השתנתה: היא הפכה לשגרה.

III. המסגרת הנורמטיבית שהופרה

- אמנת האו"ם לחוק הים (UNCLOS, 1982): סעיף 87 (חופש לב הים), סעיף 92 (סמכות שיפוט בלעדית של מדינת הדגל), סעיף 110 (זכות הביקור בספינה זרה מותרת רק בגין פיראטיות, סחר בעבדים, שידורים בלתי מורשים, ספינה חסרת לאום — אף השערה אינה ישימה)
- דיני המצור הימי (מדריך סן רמו, סעיפים 93-104): מצור אינו חוקי אם מטרתו או תוצאתו הרעבת האוכלוסייה האזרחית או מניעת סיוע הומניטרי ממנה. בית הדין הבינלאומי לצדק, בצעדים הזמניים של 2024, הורה לישראל להבטיח את כניסת הסיוע לעזה: מצור המיירט סיוע הומניטרי המיועד לאוכלוסייה על סף רעב אינו יכול לבסס שום זכות השתלטות
- האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות: סעיף 7 (איסור יחס משפיל), סעיף 9 (איסור מעצר שרירותי), סעיף 10 (כבוד העצורים)
- האמנה נגד עינויים (1984): סעיפים 1, 16; סעיפים 5-7 (סמכות שיפוט אוניברסלית — הבסיס לחקירה האיטלקית)
- דוח ועדת החקירה של האו"ם על תקרית מאווי מרמרה (2010): אי-חוקיות המצור וההשתלטות במים בינלאומיים

IV. הבסיס המשפטי – חופש הימים כאבן הראשונה

למשפט הבינלאומי המודרני יש תאריך ומקום לידה: 1609, כשהוגו גרוטיוס פרסם את *Mare Liberum*. העיקרון שהים אינו שייך לשום מדינה ושאיך מעצמה אינה רשאית לסגור אותו בפני אחרים אינו נורמה אחת מני רבות: הוא הנורמה הראשונה, זו שממנה צמח כל בניין משפט העמים. במשך ארבע מאות שנה, לכל מעצמה ימית – כולל התוקפניות ביותר – היה אינטרס לשמרו.

תפיסת ספינות אזרחיות במים בינלאומיים, מחוץ למקרים הממציים שהמשפט מתיר, נושאת שם משפטי מדויק כשאדם פרטי עושה זאת: פיראטיות. כשמדינה עושה זאת, האמנות משתמשות בנוסחאות זהירות יותר – אבל המהות שמניפסט זה רושם זהה: הפעלת כוח בים החופשי נגד מי שלא ביצע שום עבירה.

זה תקף לכל אחד. אם ישראל יכולה להשתלט על ספינה תחת דגל בריטי במרחק 118 מיילים מהחוף, כל מדינה יכולה. סין במצר טאיוואן, רוסיה בים הבלטי, איראן בהורמוז – יש להן כעת תקדים מערבי נסבל להסתמך עליו. למדינות האירופיות שדגליהן התנוססו על אותן סירות הייתה לא רק הזכות אלא החובה למחות רשמית: סמכות שיפוט הדגל אינה פרט טכני – היא ההגנה שכל מדינה חבה לספינותיה ולמי שעל סיפונן.

V. ניסוי המעבדה – הצהרות ומעשים

פרשה זו הניבה, שלא במתכוון, דבר יקר ערך: ההוכחה הניסויית למה שטוענים המניפסטים האחרים של פלטפורמה זו. והיא הניבה אותה בקנה מידה עולמי.

הגינני הגיע מכל יבשת. נשיא הרפובליקה האיטלקית דיבר על «יחס לא מתורבת שנעשה לאנשים שנעצרו באופן בלתי חוקי במים בינלאומיים» ועל מחווה ב«רמה הנמוכה ביותר מצד שר». נשיא דרום אפריקה רמפוזה כינה את היירוט «מנוגד למשפט הבינלאומי» ומפר את צו בית הדין הבינלאומי לצדק בעניין הסיוע. נשיא קולומביה פטרו דיבר על «פשע בינלאומי חדש». נשיא בוליביה ארסה על «הפרה בוטה של המשפט הבינלאומי». משרד החוץ הטורקי על «מעשה טרור». הדווחת המיוחדת של האו"ם פרנצ'סקה אלבנזה הציגה את השאלה שמניפסט זה מאמץ: כיצד ייתכן שלמדינה מותר לתפוס ספינות במים בינלאומיים מול חופי אירופה?

אבל מילים הן החצי שחשוב פחות. הנה המעשים, נכון לעת הכתיבה.

מי פעל: **קולומביה** גירשה את כל המשלחת הדיפלומטית הישראלית וביטלה את הסכם הסחר החופשי. **טורקיה** פתחה בחקירה פלילית באיסטנבול. **ספרד** הגישה תלונה לבית הדין הפלילי הבינלאומי. **איטליה** רשמה את בן גביר במרשם החשודים בעבירות עינויים וחטיפה. **בריטניה, קנדה, אוסטרליה, ניו זילנד ונורווגיה** כבר הטילו עליו סנקציות אישיות ביוני 2025 – ההוכחה שהטלת סנקציות עליו אינה אוטופיה דיפלומטית: זו החלטה שכבר קיבלו חמש דמוקרטיות מערביות.

והאיחוד האירופי? הוא אישר סנקציות נגד קבוצת מתנחלים אלימים. לשר שהכריח אזרחים אירופים לכרוע ברך מול מצלמה: שום סנקציה. ההצעה האיטלקית, הנתמכת בידי צרפת, ספרד והולנד, חסומה בווטו של בולגריה וצ'כיה – כי צעדים מגבילים דורשים פה אחד של העשרים ושבע, ופה אחד הוא המקום שבו החלטות אירופיות הולכות למות. ההחלטה נדחתה למועצת החוץ של 15 ביוני 2026.

התמונה המתקבלת אכזרית ויש לומר אותה בלי עקיפין: המעשים הגיעו מבוגוטה, מאיסטנבול, ממדריד, מרומא — ומהגוש האנגלוסקסי. האיחוד ככזה, שנתיים אחרי עזה ושני יירוטים המוניים אחר כך, טרם הפיק ולו פעולה מחייבת אחת נגד אדם שחמישה מבעלי בריתו כבר הטילו עליו סנקציות. אותה מדינה, אותו שר, אותן נורמות שהופרו: את ההבדל עושים הדרכון של הקורבנות ואומץ הממשלות. מניפסט זה רושם את שני המשתנים.

VI. צעדים קונקרטיים

1. אימוץ הסנקציות האישיות נגד השר בן גביר, שכבר הוצעו בידי איטליה ונתמכות בידי כמה מדינות חברות, במועצת החוץ של 15 ביוני 2026 — ואם וטו של מדינות בודדות ימנע זאת, אימוץ סנקציות לאומיות מתואמות בידי המדינות החברות המוכנות, על פי המודל שכבר יישמו בריטניה, קנדה, אוסטרליה, ניו זילנד ונורווגיה ב-2025
2. תמיכה פוליטית מלאה בהליכי הערכאות הלאומיות — החל בחקירת פרקליטות רומא — המבוססים על סמכות שיפוט אוניברסלית לעינויים
3. מחאה רשמית משותפת של מדינות הדגל על הפרת סעיפים 87, 92 ו-110 של UNCLOS, עם דרישה לפיצוי ולהשבת כלי השיט
4. הקמת מסדרון ימי הומניטרי לעזה בחסות האו"ם או אירופה, עם ליווי אזרחי או ימי של המדינות החברות, שיהפוך למבני את מה שאזרחים ניסו בסירות מפרש
5. הכרה רשמית בכך שסולידריות אזרחית בינלאומית היא מימוש של חירויות מוגנות — שיט, התאגדות, הצלה — ולא פשע שיש לדכא

VII. הבחנה יסודית

מניפסט זה אינו מבקש לקדש את המשט. משימותיו הן גם מעשים פוליטיים, לא רק הומניטריים; יעילותן שנויה במחלוקת ונדונה; דעות משתתפיו מגוונות ביותר. כל זה חומר לגיטימי לוויכוח — והוא חסר חשיבות משפטית. הים החופשי אינו מגן רק על הניטרלים, וזכויות אינן תקפות רק למי שאינו מפריע. אפשר לחשוב שאותן סירות לא היו פותרות דבר, ובה בעת להכיר בכך שההשתלטות עליהן הייתה בלתי חוקית והשפלת צוותיהן הייתה מבישה: שני הדברים מתקיימים יחד ללא מאמץ, בכל מוח שטרם נכנע לחשיבת מחנות. וכתמיד: מניפסט זה אינו עוסק בעם הישראלי, אלא בהתנהלות ממשלתו — אותה הבחנה, כי זה אותו עיקרון.

הצהרה סופית

איני מכיר בחוקיות תפיסת ספינות אזרחיות במים בינלאומיים. איני מכיר באישום «כניסה בלתי חוקית» המופנה כלפי מי שהובא אל תוך גבול בכוח. איני מכיר בהשפלת אסירים חסרי מגן כמעשה ממשלה. ואיני מקבל שסולידריות אזרחית תטופל כפשע בידי מי שמטפל בפשעים

כמדיניות. הים החופשי היה ההישג הראשון של המשפט הבינלאומי. להגן עליו אינו נוסטלגיה: זה להגן על היסודות בעוד מישהו מפרק את הגג. כי החוק חל על כולם, או שאינו חל על איש.

אסמכתאות משפטיות

- UNCLOS (1982), סעיפים 87, 92, 110
- הוגו גרוטיוס, Mare Liberum (1609)
- מדריך סן רמו למשפט הבינלאומי החל על סכסוכים מזוינים בים (1994), סעיפים 93-104
- בית הדין הבינלאומי לצדק, צעדים זמניים 2024 (דרום אפריקה נ' ישראל) — חובת הבטחת הסיוע ההומניטרי
- האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות (1966), סעיפים 7, 9, 10
- האמנה נגד עינויים (1984), סעיפים 1, 5-7, 16
- דוח ועדת החקירה של מועצת זכויות האדם של האו"ם על תקרית המשט מ-31 במאי 2010 (מאווי מרמרה)
- סנקציות אישיות נגד בן גביר וסמוטריץ': בריטניה, קנדה, אוסטרליה, ניו זילנד, נורווגיה (יוני 2025)
- תלונת ממלכת ספרד לבית הדין הפלילי הבינלאומי; חקירת פרקליטות איסטנבול (אוקטובר 2025)
- גירוש המשלחת הדיפלומטית הישראלית וביטול הסכם הסחר, קולומביה (אוקטובר 2025)
- פרקליטות רומא, רישום בן גביר במרשם החשודים בעבירות עינויים וחטיפה (יוני 2026); מועצת החוץ של האיחוד האירופי, תיק הסנקציות, 15 ביוני 2026